

A bűnszervezeti elkövetés egyes kérdései

Prof. Gellér Balázs

Tanszékvezető egyetemi tanár (ELTE ÁJK Büntetőjogi tanszék)

TARTALOM

I. Történet

II. A bűnszervezet-fogalom értelmezése a Kúria gyakorlatában 2019-es módosítás előtt

III. 2019. évi LXVI. törvény 107. §-a, mely 2019. július 10-től megváltoztatta a bűnszervezet fogalmát

IV. A Kúria értelmezése

V. A másodfokú bíróságok értelmezése

VI. Közjogi összefüggések

VII. Büntetéskiszabási kérdések

VIII. Egyszerűsített felülvizsgálat és bűnszervezet

IX. Összegző gondolatok

I. Történet 1995

Györgyi Kálmán:

rendőrségi-ügyészségi statisztika arra enged következtetni, hogy az össz-bűnözés kevesebb, mint **0,5%-át** tették ki a szervezeten elkövetett bűncselekmények

- a) az elkövetők között álljon fenn **funkcionális** kapcsolat;
- b) a bűncselekmények, illetve az elkövetők cselekményei rendelkezzenek **konspiratív** jelleggel;
- c) az elkövetők közötti kapcsolat **tartós** legyen; és
- d) a bűncselekmények elkövetése felismerhető **munkamegosztás** szerint történjen.

Bűnözési intenzitás

Bűnszervezeti elkövetés esetén: **13,7,**

Egyéb elkövetés esetén: 3,3

azaz ennyi elkövetett bűncselekmény esett egy elkövetőre

Az Egyesült Nemzetek keretében létrejött „**Palermói Egyezmény**” 2006. évi CI. törvény hirdetett ki: 2. cikk a) pontja szerint: *„szervezett bűnöző csoport egy olyan strukturált csoport, mely három vagy több főből áll, bizonyos ideig összehangoltan működik az Egyezményben meghatározott súlyos bűncselekmény elkövetése céljából, hogy közvetlenül vagy közvetve anyagi vagy más előnyt szerezzen”.*

Az Európai Unió Tanácsa által elfogadott **2008/841 IB számú kerethatározat** tekintendő az uniós jogalkotás jelenleg legrelevánsabb instrumentumának. (Rögzíti az anyagi és eljárásjognak a szervezett bűnözéssel kapcsolatban felmerült fő kérdéseiben eddig elért eredményeket.) A bűnszervezeti definíció negatív feltételt tartalmaz miszerint *„a csoportot ne véletlenszerűen hozzák létre”, követelmény azonban „az összehangoltság, egyetértésben cselekvés”.*

MAGYARORSZÁG

Magyarországon a bünszervezetről első ízben az 1997. évi LXXIII. törvény 9. §-a rendelkezett, majd a Btk. 137. §-a 7. pontjába felvett meghatározást hamarosan módosította az 1998. évi LXXXVII. törvény 35. §-a. Mindkét meghatározás közös vonása, hogy a bünszervezet fogalmát a - már a Btk. eredeti szövegében szereplő - bűnszövetség fogalmára építette, és ahhoz további ismérveket kapcsolt.

- a bünszervezet olyan bűnszövetség, amely
- bűncselekmények rendszeres elkövetése révén,
- haszonszerzés végett létrejött,
- feladatmegosztáson,
- alá- fölérendeltségi rendszeren,
- személyi kapcsolatokon nyugvó,
- szerepvállaláson alapul.

A Palermói Egyezményre és az együttes fellépésre figyelemmel a törvényi fogalmat **2001-ben ismét módosították**. Ennek értelmében *„bűnszervezet: három vagy több személyből álló, hosszabb időre szervezett, összehangoltan működő csoport, amelynek célja ötévi vagy ezt meghaladó szabadságvesztéssel büntetendő szándékos bűncselekmények elkövetése”*.

2005-ben definiálta a Legfelsőbb Bíróság, a 4/2005 BJE határozatban kimondta, hogy „**az összehangolt működés ... tartalmát tekintve nem más, mint a benne cselekvő személyek egymást erősítő hatása.**” (semmitmondó definíció)

3031/2017. (III. 7.) AB határozat szerint: „A bünszervezet nem bűnözők puszta szövetsége vagy az elkövetett bűncselekmények kumulációja. Az elkövetési alakzat veszélyessége abból fakad, hogy a bűnszövetség a **Tagoktól elkülönülő, önálló hatalmi entitássá válik, amely káros hatásait így tartósan és széles körben képes kifejteni**”.

Megjegyzés valójában ezt vizsgálni kellene a gyakorlatban is!! Plusz elem!!

II. A bűnszervezet-fogalom értelmezése a Kúria gyakorlatában 2019-es módosítás előtt

BH 2008.6.139 („kecskeméti maffia per”)

*Elvi élel rögzítette, hogy a fogalmi ismérvek törvényi meghatározása kimerítő, azok **más ismérvekkel nem bővíthetők**. A felülvizsgálati indítványokban felhívott, a bűnszervezettel kapcsolatos **nemzetközi jogi aktusok közvetlen belső alkalmazása nem megengedett, nem elfogadott, azok csak a belső jogalkotásra lehetnek hatással, jelenthetnek szabályozási kötelezettséget. Nem része tehát a törvényi fogalomnak a jogtalan vagyoni haszonszerzés célzata, a „bűnös profitszerzés” vagy az erre való törekvés.***

Fogalmi ismérvek BH 2018.106

Az elkövetőnek nem kell feltétlenül ismernie, hogy melyek a bűnszervezet létrejöttének körülményei. **Elégséges, ha a bűnszervezet tárgyi értelemben vett és előbb ismertett sajátosságainak, fogalmi ismérveinek az ismeretében csatlakozik cselekményével a bűnelkövetéshez.** Tehát egyfelől felismeri, hogy a szervezet összehangoltan működő, másfelől felismeri, hogy az a szerveződés, amelynek keretei között a konkrét bűncselekmény zajlik, nem elszigetelt, alkalmi csoportosulás.

Erre a jogi (de kétségtelen, hogy a tudattartalomra vont) következtetésre alapot ad, ha az **elkövetési magatartások egymást kiegészítő jellegűek és azok kapcsolódása a célzott és végrehajtott bűncselekményhez kölcsönös, az adott tényállásszerű** elkövetési magatartás keretei közé illeszkedő cselekmény más személy előző cselekményéhez társul, avagy a célzott bűncselekmény megvalósulásához további láncolatot tevékenységet feltételez.

Bűncselekmények száma

BH 2008.6.139 számon közzétett határozatban a Legfelsőbb Bíróság megállapította, hogy a bűnszervezetben elkövetett **egyetlen** ötévi vagy azt meghaladó szabadságvesztéssel büntetendő szándékos bűncselekmény is mellőzhetetlenné teszi a törvényben meghatározott büntetéskiszabási következmények alkalmazását, feltéve, hogy a terhelt tudata átfogta a bűnszervezet létét, és azt, hogy a bűnszervezet működésének keretei között cselekszik.

Stádiumok

BH 2008.139. számon közzétett határozatban a Legfelsőbb Bíróság a stádiumtani kérdésekkel összefüggésben rögzítette, hogy a bűnszervezet léte megállapítható akkor is, ha - a hosszabb időre szervezett és összehangoltan működő - legalább három főből álló csoport - beleértve a büntetendő *előkészületet és a kísérletet* is - még egyetlen bűncselekményt sem követett el, de több, a törvényben meghatározott súlyú bűncselekmény elkövetése a célja.

Ezzel a döntéssel a Legfelsőbb Bíróság eloldotta a magyar törvényi fogalmat a megalkotás alapjául szolgáló nemzetközi kötelezettségektől, másrészt mind a bűncselekmények számát, mind azok stádiumát illetően kiterjesztette a bűnszervezet alkalmazási körét. Ez a törvényhozói akarattal is ellentétes volt, hiszen a fent idézett miniszteri indokolás szerint legalább kísérleti stádiumba kellett juttatni a cselekményt, azaz az előkészületet a törvényalkotó nem kívánta ebbe a körbe vonni.

A Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény 137. § 8. pont

Elkövetők

Legfelsőbb Bíróság a **4/2005 BJE határozatban** is folytatta, ekkor elkövetői oldalról.

A jogegységi határozat szerint bünszervezetben elkövetés megállapítható azzal szemben is, aki - eseti jelleggel - *akár egyetlen cselekményt tettesként vagy részesként valósít meg.*

Egység-többség

A bűnszervezet alkalmazási körének bővítését az egység-többség tanai sem tudták megfékezni. A törvényi definíció szerint a bűnszervezet célja legalább 5 évi szabadságvesztéssel fenyegetett szándékos bűncselekmények elkövetése, amiből világosan következik, hogy minimálisan két, egyenként is legalább 5 évi szabadságvesztéssel fenyegetett bűncselekmény elkövetésének célja szükséges a bűnszervezet megállapításához.

A Legfelsőbb Bíróság azonban folytatólagosan elkövetett bűncselekmény esetén is lehetőséget látott bűnszervezetben elkövetés megállapítására.

A BH 2008.319. határozatban közzétettek szerint az embercsempészás bünteténél a folytatólagos elkövetés - az egyéb törvényi feltételek fennállása esetén - az „azonos sértett sérelmére” elkövetés hiányában is megállapítható. A nevezett bűncselekmény minősített esetének bűnszervezetben elkövetése állapítható meg, ha a terhelt nem csupán a bűnszervezet külső, tárgyi ismérveit ismerhette fel, hanem annak belső viszonyait, más tagjait ismerve, aktív közreműködőként vesz részt a tevékenységében.

Ez a következtetés azonban nemcsak a bűnszervezet, hanem a folytatólagosság törvényi fogalmával is ellentétes, hiszen a folytatólagosság körébe tartozó cselekmények nem képeznek bűncselekményeket.

Büntető anyagi jogi problémák

A gazdasági társaságok keretében elkövetett adócsalási cselekmények esetében is nyilvánvaló, hogy a törvényi fogalmak sematikus értelmezése ahhoz vezet, hogy ilyen cselekményt nem is lehet másként, mint bűnszervezetben elkövetni. Ez pedig nyilvánvalóan ellentétes a törvényalkotói céllal, hiszen a költségvetési csalás esetében a törvényalkotó a bűnszövetséget tette minősített esetté, kifejezve azt, hogy a bűnszövetséget tekinti tipikus társas elkövetési alakzatnak a költségvetési csalás esetében. Mivel bűnszövetség megállapítására csak akkor kerülhet sor, ha bűnszervezet nem jött létre, a törvényi definíció is utal a bűnszervezet kivételes jellegére. Ha azonban a bíróságok minden költségvetési csalásos ügyben bűnszervezetet állapítanak meg, a minősített eset ki fog üresedni, a bíróságok pedig nemcsak koherencia-zavart idéznek elő, hanem a Btk. arányossági rendszerét is megbontják.

Alkotmányos problémák

IV.1. Az arányosság követelményének megsértése

Kiemelendő a 12/1999. (V. 21.) AB határozat rendelkezése, miszerint *„a büntető jogszabály alkotmányosságának megítélése során vizsgálni kell, hogy a **Btk. konkrét rendelkezése mértéktartó és megfelelő választ ad-e a veszélyesnek, nem kívánatosnak ítélt jelenségre, azaz az alkotmányos alapjogok korlátozása esetén irányadó követelménynek megfelelően a cél eléréséhez a lehetséges legszűkebb körre szorítkozik-e**”*.

A szükségességi – arányossági teszt normatív alapra emelkedett az Alaptörvény I. cikk (3) bekezdésébe illesztésével. E szerint *„alapvető jog más alapvető jog érvényesülése vagy valamely alkotmányos érték védelme érdekében, a feltétlenül szükséges mértékben, az elérni kívánt céllal arányosan, az alapvető jog lényeges tartalmának tiszteletben tartásával korlátozható”*.

Az előreláthatóság megsértése

Hangsúlyozni kell azt is, hogy a Kúria *in malem partem* terjesztette ki a bűnszervezet fogalmat, a kiterjesztő értelmezés viszont alapvetően sérti a jogbiztonságot, előreláthatóságot, és a nullum crimen sine lege, nulla poena sine lege elveket, melyek az anyagi büntetőjog legfontosabb elvei évszázadok óta.

„Az Alkotmánybíróság már a 9/1992. (I. 30.) AB határozatában megállapította – és ma is irányadónak tekinti –, hogy a jogállam nélkülözhetetlen eleme a jogbiztonság. A jogbiztonság az államtól, és elsősorban a jogalkotótól azt követeli meg, hogy a jog egésze, egyes részterületei és szabályai világosak, egyértelműek, hatásukat tekintve kiszámíthatóak és a norma címzettjei számára is előre láthatóak legyenek. A jogbiztonság egyik legfontosabb alapkövetelménye a jogszabályok kiszámíthatósága, a jog egésze, egyes részterületei és az egyes jogi normák, jogintézmények egyértelműsége..” 23/2014. (VII. 15.) AB határozat

A hatalommegosztás elvének megsértése

Az Alkotmánybíróság által is megállapítást nyert, hogy „ha a teleologikus értelmezést az adott jogág normáinak értelmezése során elfogadott egyetlen más interpretációs módszerrel sem lehet igazolni, úgy a jogegység biztosítására irányuló jogalkalmazói döntés szinte szükségképpen átveszi a jogalkotó jogkörét.” Ugyanezen határozatban fejtette ki a testület, hogy „a jogértelmezésre - akár az adott jogvitához kötődően, akár ... a tartós jogalkalmazási gyakorlat egységének biztosítására irányulóan - **csak a jogi szabályozás keretei között kerülhet sor**. A bírói hatalom tehát alapvetően és közvetlenül nem veheti át a jogalkotás funkcióját egyik - a hatalommegosztás rendjében erre feljogosított - szervtől sem”. Mindezekre figyelemmel az AB megsemmisítette a 2/2016. büntető jogegységi határozatot.

19/2017. (VII.18.) AB határozat

A bünszervezet fogalom szűkítésére irányuló törekvések a bírói gyakorlatban

A bünszövetség és a bünszervezet elhatárolásának jelentőségét hangsúlyozza a **Győri Ítéltábla Bf.114/2007/49.** számú ítélete, mely alapján „*a törvény a bünszervezetben elkövetéshez rendkívül szigorú következményeket fűz (felemelt büntetési tétel, fegyház fokozat, feltételes szabadság kedvezményből történő kizárás, stb.) éppen ezért szigorúan kell értelmezni, bizonyítékokkal alátámasztani a bünszervezet kritériumainak meglétét. ... ítéleti bizonyossággal a rendelkezésre álló bizonyítékokból nem állapítható meg, és alapos következtetés sem vonható arra nézve, hogy a vádlottak közül eleve három vagy több személy előzetes megállapodásaként a Btk. 137. § 8. pontjában írt céllal létrejött-e a bünszervezet, s ennek tudatában ahhoz kapcsolódtak-e további elkövetők, vagy ennél lazább, a társas elkövetés talaján mozgó személyek saját érdekből történő együttműködéséről volt szó csupán*”.

Szegedi Ítéltábla Bf.431/2015/20. számú ítéletében egy nemzetközi vonatkozású adócsalási ügyben, ahol fiktív számlázási láncolatot állapítottak meg, úgy foglalt állást, hogy „a láncolatosan megvalósuló elkövetési magatartás természetéből adódóan a vádlottak közötti bizonyos szintű együttműködés szükségszerű volt. ... Az elkövetéshez szükség volt fuvarozókra is, ...

E szervezettség azonban magasabb szintű összehangolt tevékenységet nem mutatott.

„a vádlottak közötti, a bűnszervezetben való elkövetés megállapításához szükséges magasabb szintű összehangolt együttműködés, szervezettség nem állapítható meg. Erre figyelemmel a bűnszervezet további törvényi kritériumainak vizsgálatát már nem is tartotta szükségesnek. (Öt évi vagy ezt meghaladó szabadságvesztéssel büntetendő szándékos bűncselekmények elkövetésének célzata, hosszabb időre történő szervezettség.)

A fiktív számlázási láncolat szükségszerű előfeltétele volt a vádlottak közötti együttműködés bizonyos szintű megszervezése, ami az előbb kifejtettekre tekintettel nem érte ugyan el a bűnszervezetben történő elkövetés megállapításához szükséges szintet, de a korábbi [Btk. 137. § 7. pontja](#) szerinti bűnszövetséget megvalósította.”

DE

A Szegedi Ítéltábla Bf.II.556/2015/24. számú ítélete szerint nem lehet a bűnszervezet megállapítását olyan további, a törvényben nem szereplő feltételhez kötni, mint amilyen a szereplők közötti alá-fölé rendeltségi viszonyokon alapuló hierarchia, a konspiráció léte, vagy bármilyen más kritériummal rendelkező, a bűnszövetséghez képest valamilyen magasabb szintű szervezettség, összehangoltság. E tekintetben a másodfokú bíróság nem osztotta a Szegedi Ítéltábla Bf.I.431/2015/20. számú ítéletében ezzel kapcsolatban kifejtetteket.

A Fővárosi Ítéltábla az 1.Bf.395/2014/65. számú ítéletben leszögezte, hogy „Az összehangolt működés kritériumot a bünszervezet esetében az jelzi, hogy a bünszövetség fogalmi elemeként megjelölt szervezett elkövetéshez képest a jogalkotó magasabb szintű koordinációt társít a magasabb szinten társadalomra veszélyesnek nyilvánított társas bünelkövetési formációhoz. Az összehangolt működés a bűnözői csoport tagjai között áll fenn, és a büncselekmények végrehajtása során nem csupán közvetlenül érvényesül, de egyébként is megmutatkozik. Ez magában foglalja a szervezeten belüli viszonyokat, az egyes tevékenységi szintek (döntés-irányítás-végrehajtás) elkülönülését, a parancsok kiadásának rendszerét, a kapcsolattartás nyílt és konspirált módszereit, a juttatásokat, a kifelé történő egységes fellépést, stb.”

A Fővárosi Ítéltábla 2.Bf.142/2011/58. számú ítéletéből kiemelést érdemelnek a következők: Kétségtelen, hogy bizonyos fokú szervezettséget és összehangoltságot mutatnak a vádlottak magatartásai, **de az ítéltábla álláspontja szerint cselekvőségük az ügyletek száma mellett sem meríti ki a bünszervezet fogalmi ismérveit. A hierarchikus konspiratív együttműködést a vádlottak egymás közti ismeretsége és viszonya nem alapozza meg, mint ahogyan az egyes esetek elkövetési módjából sem vonható erre következtetés.** Az a körülmény, hogy az I.r. vádlott több ingatlan megvétele során szerepelt felbujtóként, amely ingatlanok felkutatásában a III.r. és a IV.r. vádlott is szerepet játszottak, illetve ők biztosították az időseket becsapó közreműködőket, ez a társas bünelkövetési forma legveszélyesebb formáját, a bünszervezet fennállását nem meríti ki. Ennek megállapításához a törvényhozói szándék szerinti veszélyesség és a bünszervezet fogalmi ismérveinek szigorú, nem kitágító és nem formális tartalma egyaránt hiányzik.”

Fővárosi Ítéltábla 5.Bf.224/2014/16. számú ítéletében

A végrehajtás módja alapján is arra lehet következtetni, hogy a vádlottak a cselekményeket nem a bűnszervezet megállapításához szükséges körülményekkel és a konspiráció eszközeit tudatosan használva hajtották végre. A konspirációs önszerveződés ugyanis a bűnszervezet egyik lényeges ismérve.

Mindezek alapján, kiegészítve az elsőfokú bíróság érveit, az ítéltábla sem látta megállapíthatónak a bűnszervezetben történt elkövetést.

DE: BH 2016.234.

A bűnszervezeten belüli személyes ismeretség valamennyi elkövetővel **nem feltétele a bűnszervezeten belüli elkövetés megállapításának, és a bűnszervezetnek nem törvényi kritériuma a hierarchikus kapcsolat sem.**

III. 2019. évi LXVI. törvény 107. §-a, mely 2019. július 10-től megváltoztatta a bűnszervezet fogalmát

A gyakorló büntetőjogászok egyetértenek abban, hogy a bűnszervezeti elkövetés megállapítása a büntető ítékezésben az egyik legjelentősebb, ugyanakkor a legtöbb vitát kiváltó kérdés.

Törvénymódosítás hatásai

Tóth Mihály: *„Látható, hogy a kielégítő szabályozás megtalálása nem könnyű, az idáig vezető út valóban kanyargós volt, számos feltételes megállóval”.*

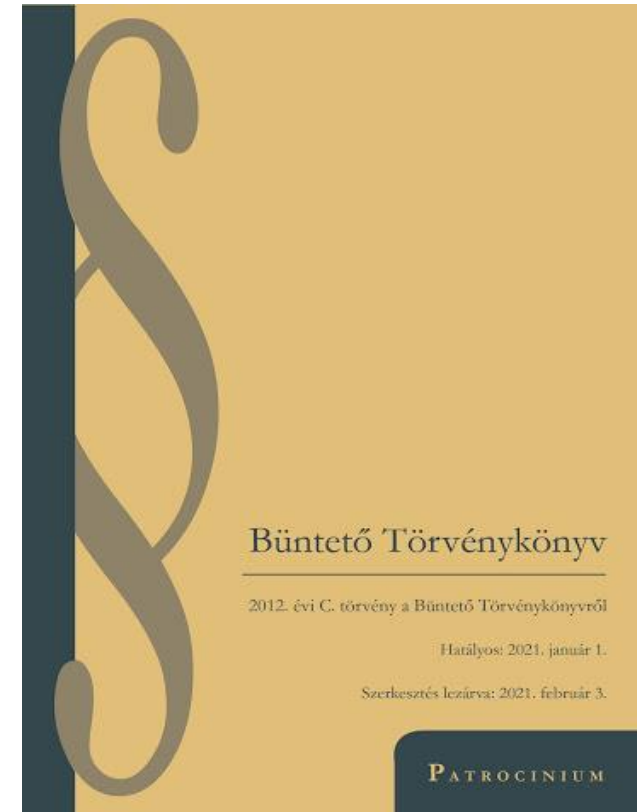
Ennek az útkeresésnek egy következő állomását jelentette a **2019. évi LXVI. törvény 107. §-a**, mely **2019. július 10-től** megváltoztatta a bűnszervezet fogalmát.

Btk. szerinti definíció

459. § (1) E törvény alkalmazásában

1. bűnszervezet: legalább három személyből álló, hosszabb időre, hierarchikusan szervezett, konspiratívan működő csoport, amelynek célja ötévi, vagy ezt meghaladó szabadságvesztéssel büntetendő szándékos bűncselekmények elkövetése;

A miniszteri indoklás

A fogalom megváltoztatását értetlenség, sőt, egyenesen gyanakvás fogadta.

Az indoklás egyik kulcsgondolata, hogy a felsőbbírói gyakorlat „**törvényrontó, ugyanis nem tükrözi vissza a jogalkotó szándékát** a szervezett bűnelkövetői alakzatok közötti különbségtétel tekintetében”. Kiemeli, hogy „A jelenlegi joggyakorlatnak a nem kívánt hatása, hogy a bűnszervezet és a bűnszövetség fogalma között nem tesz tartalmi különbséget és a **bűnszervezet jogkövetkezményeit alkalmazza azon esetekre is, amelyek a jogalkotó szándéka szerint a bűnszövetségben** elkövetett bűncselekményként lennének büntetendőek, egyúttal a bűnszövetség fogalmát kiüresítve.”

A módosítás kifejezett céljaként fogalmazza meg, hogy „élesebben határolja el a bűnszervezet fogalmát a bűnszövetség fogalmától, egyúttal támpontot adjon a jogalkalmazás számára a bűnszervezetben történő elkövetés megállapíthatósága tekintetében. Ezért a hatályos meghatározás kiegészül a ***hierarchia és a konspiráció fogalmi elemeivel***”. A korábbi fogalmi elemre, az összehangolt magatartásra külön is kitért az indokolás, rögzítve, hogy ***„az összehangolt magatartást a jogalkalmazás nem a jogalkotói szándéknak megfelelően értelmezte, vagy egyes esetekben az értelmezését elmulasztotta. Pedig az összehangoltság szintén minőségi többletet kívánt érzékeltetni a bűnszövetség szervezettségéhez képest*”**.

Az indokolásban megjelenő érvek, ahogy arra Dr. Molnár Gábor is felhívta a figyelmet, egybecsengenek azzal, amit a Magyar Jogban korábban megjelent cikkünkben és egy alkotmányjogi panaszban kifejtettünk:

- Dr. Molnár Gábor: Mi történt veled, bűnszervezet? Ügyvédek lapja, LIX. évfolyam 1-2.szám

- Gellér B.-Bárányos B.: Meddig tágítható a bűnszervezet fogalom? Büntetőjogi és alkotmányos aggályok a bűnszervezet fogalom bírósági értelmezésével kapcsolatban, Magyar Jog 2019 vol. 66. 7-8. szám, 468-476. o.

Bár ebből többen arra következtethetnek, hogy óriási lobbipotenciállal rendelkezünk, a valóság az, mi voltunk a legjobban meglepve, hogy ezek az érvek az Igazságügyi Minisztériumba eljutottak, pozitív fogadtatásra találtak, és így a törvényt már a cikk megjelenése előtt módosították. Változatlanul azt gondoljuk, hogy ebben a kérdésben szükséges és helyes volt a jogalkotói reakció. Az más kérdés, hogy a miniszteri indokolás szokatlanul élesen fogalmazott a bírói jogértelmezéssel kapcsolatban, ami elmérgesítette a helyzetet a törvényalkotás és a Kúria között.

IV. A Kúria értelmezése

Testületi értelmezés

A **tanácselnöki értekezlet** szerint

„a jogszabályi változás nem jelenti feltétlen a bünszervezet fogalmának jogalkalmazói újragondolását. A HIERARCHIKUS szervezettség nem jelenti valamennyi bünszervezetben résztvevő személy hierarchiában való elhelyezkedését. A Kúria egyetértett a Legfőbb Ügyészség azon álláspontjával, miszerint ha olyan adat áll rendelkezésre, amely AKÁR EGY résztvevő szervezői, koordináló, irányító szerepére vonatkozik a feladatok megosztása során, akkor e körülmény olyan aláfölérendeltséget jelentő személykapcsolatnak tekinthető, amely megalapozhatja a bünszervezet megállapítását az új fogalom szerint is. A csoport KONSPIRATÍV működése lényegében a korábbi fogalom összehangolt működésének feleltethető meg, amennyiben az a külvilág előtt rejtve valósul meg, de nem jelenti a teljes szervezet minden tagjával való együttműködést, hanem az egyes cselekményekhez rendelt személyek összehangolt tevékenységét feltételezi.”

A Kúria nem kíván szakítani a korábbi értelmezéssel, és keresi annak módját, hogy a korábbi értelmezésből minél több elemet átmenthessen, ez különösen megnyilvánul az „összehangolt működés” értelmezésének továbbvitelében.

Azt, hogy miért 2019. július 9-én, tehát egy nappal az új bünszervezet fogalom hatályba lépése előtt bírálta el a Kúria a 'Vizoviczki ügyként' elhíresült ügyben beadott, többek között és főleg a bünszervezet értelmezését támadó felülvizsgálati indítványunkat, mi csak találgathatjuk. A végzés végére mintegy odavetette hazánk legfelsőbb ítélkező fóruma, hogy *„ami a Kúria bünszervezettel kapcsolatos jogértelmezésének védői kritikáját illeti, az az adott ügyben a kifejtettekre tekintettel akkor sem lenne helyt álló, ha megfelelné a valóságnak. Amennyiben a védőnek a törvényi szabályozással kapcsolatos aggályai vannak, nem a Kúriának, hanem a jogalkotónak kell észrevételeit címeznie”*. Ennek 2019. július 9-én történő leírása mindenesetre meglepő, hiszen a jogalkotás már gyakorolt kritikát a Kúria felett és éppen másnap lépett volna hatályba a vonatkozó törvény.

Bfv.I.360/2019/7. számú végzés.

Konkrét ügyben megjelenő értelmezés

A miniszteri indokolásnak máris ellentmond a Kúria **Bhar.III.571/2019/41.** határozata, amely szerint a ***konspiráció a korábbi fogalom összehangolt működésének feleltethető meg.***

Érdekes, hogy ez a harmadfokú határozat a bírósági határozatok gyűjteményében nem lelhető fel, ugyanakkor a Szegedi Ítéltábla rendszeresen hivatkozza.

Szegedi Ítéltábla Bf.III.97/2019/48., Bf.III.377/2019/98. számú ítélete, Bf.167/2019/124. számú ítélete, Bf.II.47/2020/18. számú ítélete.

Bfv.I.752/2020/17.

[128] A Kúria a Bhar.III.571/2019/41. számú határozatában már kifejtette, hogy a módosítást követően hatályos Btk. nem tartalmaz törvényi értelmezést a „hierarchikusan szervezett” és a „konspiratíván működő” fogalmi elemekhez. Ezek értelmezése a jogalkalmazó, a bíróság feladata.

[130] Az Alkotmánybíróság 23/2018. (XII. 28.) AB határozatban meghatározott álláspont szerint „pusztán az a tény, hogy a bíróság a jogszabály céljának vizsgálata után azzal ellentétes tartalmú döntést hoz, nem eredményez minden esetben és feltétlenül alaptörvény-ellenességet.

A hierarchikus szervezetség nem jelenti valamennyi bünszervezetben résztvevő személy hierarchiában való elhelyezkedését. A Kúria egyetértett a Legfőbb Ügyészség azon álláspontjával, miszerint, ha olyan adat áll rendelkezésre, amely akár egy résztvevő szervezői, koordináló, irányító szerepére vonatkozik a feladatok megosztása során, akkor e körülmény olyan alá-fölérendeltséget jelentő személykapcsolatnak tekinthető, amely megalapozhatja a bünszervezet megállapítását az új fogalom szerint is. **A csoport konspiratív működése lényegében a korábbi fogalom összehangolt működésének feleltethető meg,** amennyiben az a külvilág előtt rejtve valósul meg, de nem jelenti a teljes szervezet minden tagjával való együttműködést, hanem az egyes cselekményekhez rendelt személyek összehangolt tevékenységét feltételezi.” {Bhar.III.571/2019/41. számú határozat [155]-[156]}

V. A másodfokú bíróságok értelmezése

Pécsi Ítéltábla

Kifejtette, hogy a törvénymódosítás a bűnszervezet fogalmát pontosította és azt lényegesen szigorúbb feltételek megállapításához kötötte. Álláspontja szerint „a konspiratív működés megállapításához nem elegendő, hogy a vádlottak titokban tartják az elkövetést; a hierarchikus felépítés pedig lényegesen szigorúbb, valós alá-fölérendeltségi viszonyok meglétét követeli meg”. Mivel pedig az elsőfokú bíróság által megállapított tényállás nem tartalmazza a bűnszervezet jelenleg hatályos egyes fogalmi elemeit, különösen a hierarchikus szervezetre és a konspiratív működésre vonatkozóan, és erre a rendelkezésre álló bizonyítékokból sem lehet következtetni, a másodfokú bíróság az elsőfokú ítéletet megváltoztatta és a kábítószer-kereskedelmet bűnszövetségben elkövetettnek minősítette.

Bf.III.19/2019/20. számú ítélet

Debreceni Ítéltábla

Az új szabályozás szerint két újabb feltétel az elkövetői kör vertikális szervezettsége, illetve a konspiratív működési elemek nem állapíthatóak meg.

Bf.I.210/2020/57. számú ítélet
[43]

Szegedi ítéletábra

Költségvetési csalás és pénzmosás miatt folyó ügyekben vizsgálta a fogalom-módosítást. A legtöbb ügyben a törvénymódosításra figyelemmel sem látott alapot a bűnszervezetben elkövetés mellőzésére. Az első esetben, az új fogalmi elemekkel kapcsolatban - nevesítés nélkül - a Kúria tanácselnöki értekezletére hivatkozott. Konspirációnak tekintette a fiktív személyazonosság létrehozását, a Kft. átruházását, hamis dokumentumok gyártását. Továbbá, érvelése szerint az ún. fekete telefonok használata, illetőleg a titkos iroda léte is a konspiratív működést támasztják alá. **Egy másik, adócsalás és pénzmosás miatt folyó eljárásban a Kúria Bhar.III.571/2019/41. számú végzésére hivatkozott.**

(Bf.II.266/2019/44. számú ítélet)

Üdítő jelleggel mellőzte a bünszervezeti elkövetést az alábbi indokolással. **A szervezeten belüli konspiráció nem volt megállapítható, figyelemmel arra, hogy saját tevékenységi körük mellett a vádlottak alapvetően tisztában voltak a többiek cselekvőségével is, így azzal, hogy a rendszert I. és II. rendű vádlottak irányítják, emellett a III. és IV. rendű vádlottak vezetik az első szinten, míg V. és VI. rendű vádlottak a második szinten elhelyezkedő gazdasági társaságokat. Nem talált az ítéletábla olyan tényállási elemet sem, amely alapján megállapítható lenne a „külső” konspiráció megléte.**

Bf.167/2019/124. számú ítélete [136]-[137]

VI. Közjogi összefüggések

A bűnszervezet mára túlnőtt a büntető anyagi jogon és egy rendkívül komplex közjogi problémahalmazzá nőtt ki magát.

1. A **4/2005. számú büntető jogegységi határozat** részben meghaladottá vált. Megállapításait, **miszerint a bűnszervezet hierarchikus jellegének nincsen jelentősége, az összehangolt működés pedig csak a cselekvő személyek egymást erősítő hatásában nyilvánul meg, nem lehet fenntartani.**
2. A jogegységesítés a 2011. évi CLXI. törvényben rögzített formában kell, hogy megtörténjen, hiszen a 2019. évi CXXVII. törvény jelentősen átalakította a **jogegységesítés rendszerét**. Hozzáteve, hogy a tanácselnöki értekezlet korábban sem volt jogegységesítő eszköz, így önmagában kérdéseket vethet fel, hogy egy ilyen horderejű kérdésről miért ebben a formában döntött.

3. Afelől, hogy a kúriai jogegységesítésnek várhatóan mi lesz az iránya, az eddig megismert álláspontok fényében aligha lehet kétségünk. A Kúria feltette a pontot az i-re az alábbi megállapítással: „**A 2019. július 10. napján bekövetkezett törvénymódosítás kapcsán a Kúria csupán megjegyzi, hogy az eddig követett gyakorlat is megfelelt a módosított törvény szerint értelmezendő fogalomnak**”.

4. A korlátozott precedensrendszer bevezetése miatt az alsóbb fokú bíróságoknak a kúriai értelmezéstől való eltérési lehetősége jelentősen leszűkült, hiszen ***az eltérés csak akkor lehetséges, ha az az ügy körülményei vagy az Alaptörvénnyel való összhang érdekében szükséges. Az eltérést az eljáró bíró (tanács) köteles külön indokolni. A Kúria Bírósági Határozatok Gyűjteményében közzétett határozatától való eltérés esetén pedig felülvizsgálatnak van helye.***

5. A Kúria Bfv.II.1.200/2019/18. számú végzésében kifejtettek is azt bizonyítják, hogy jelentős ellentét alakult ki a törvényalkotó és a Kúria között a bünszervezet-fogalom értelmezésével kapcsolatban. Látnunk kell azt is, hogy a háttérben komoly közjogi vita rajzolódik ki az egyes hatalmi ágak között. A kérdés végső soron ugyanis az, hogy kié Magyarországon az értelmezés hatalma, ki mondhatja ki egy büntető anyagi jogi norma értelmezésében a végső szót.

6. A Bfv.II.1.200/2019/18. számú végzésben a Kúria nem látott alapot a jogerős ítélet meghozatala idején is hatályos jogszabályok alapulvételével kialakított, az Alaptörvény 25. Cikkének (3) bekezdése szerint minden bíróságra kötelező érvényű jogegységi határozatban lefektetett és számos közzétett eseti döntésben is kimunkált, töretlen gyakorlatától való eltérésre, a törvényjavaslathoz fűzött előterjesztői indokolás ettől eltérő érvelése ellenére sem.

Egy másik felülvizsgálati eljárásban a **Legfőbb Ügyészség** a fenti határozatra hivatkozással már egyenesen úgy érvelt, hogy „Mindezek alapján a jogerős ítélet meghozatala idején is hatályos jogszabályok alapulvételével kialakított, az Alaptörvény 25. Cikkének (3) bekezdése szerint minden bíróságra kötelező érvényű jogegységi határozatban lefektetett és számos közzétett eseti döntésben is kimunkált, töretlen jogalkalmazói gyakorlattól egy később hatályba lépő törvénymódosítás jogi kötőerővel nem rendelkező miniszteri indokolása alapján való eltérésre nincs törvényes alap”. Legfőbb Ügyészség BF.344/2020. nyilatkozat

Senki nem vitatja, hogy a jogegységi határozat a hatályos közjogi környezetben valamennyi bíróságra kötelező, azaz a szakjogi bíráskodás rendszerében a Kúria az a fórum, amely valamely büntető anyagi vagy eljárásjogi jogszabály kötelező értelmezését megadja. *Ez azonban nem jelenti azt, hogy más ne lenne jogosult értelmezésre, és azt sem jelenti, hogy más fórum értelmezése ne írhatná felül a kúriai jogértelmezést.*

Ennek egyik közismert példája az alkotmánybírósági eljárás, hiszen az AB az Abtv. 37. § (2) bekezdés alapján a jogegységi határozatok Alaptörvénnyel való összhangjának felülvizsgálatára is jogosult. Az elmúlt években pedig több alkalommal megsemmisített jogegységi határozatot

19/2017. (VII.18.) AB határozattal a szexuális erőszak tárgyában hozott 2/2016 BJE-t, az 1/2020. (I.2.) AB határozattal az összbüntetés kérdésében kiadott 2/2019. BJE-t semmisítették meg

7. A törvények indokolása jogi kötőerővel valóban nem rendelkezik, ez azonban nem jelenti azt, hogy az ***indokolást az adott törvénytörvény szöveg értelmezésekor ne kellene figyelembe venni. Az Alaptörvény 7. módosítása az Alaptörvény 28. cikkét is érintette.***

Az a bírósági értelmezés tehát, amely vagy teljes mértékben figyelmen kívül hagyja, vagy kifejezetten szembe megy a miniszteri indokolásban írtakkal, nincs összhangban a fenti értelmezési követelménnyel, és sérti az Alaptörvény 28. cikkét.

8. A **23/2018. (XII.28.) AB határozat** pedig világossá tette, hogy a miniszteri indokolásban írtak ignorálásának súlyos következményei lehetnek. A konkrét ügyben ezért a Kúria ítéletének megsemmisítésére került sor. Az AB határozat rámutat arra is, hogy **„Az önkényes bírói jogértelmezés sértheti az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésében foglalt tisztességes eljáráshoz való jogot”**. A 28. cikknek és a tisztességes eljáráshoz való jognak (XVIII. Cikk (1)) az összekapcsolásával megnyitotta az utat az alkotmányjogi panaszok előtt.

VII. Büntetés kiszabási kérdések

A bűnszervezet megállapításához a Btk. számos súlyos jogkövetkezményt fűz. Ezek közül az elítéltek számára legsúlyosabb joghátrányként

- **a büntetési tétel felső határának megemelése,**
 - **a szabadságvesztés végrehajtás felfüggesztésének kizárása,**
 - **a feltételes szabadságra bocsátás kizárása, valamint**
 - **a fegyház végrehajtási fokozat**
- jelentkezik.

A büntetékiszabási kérdések a felülvizsgálati eljárásban

A büntetékiszabási kérdések egész másképp jelentkeznek a felülvizsgálati eljárásban,

Be. 649. § (1) bekezdés b) pontja azt tekinti felülvizsgálati oknak, ha a bűncselekmény törvénysértő minősítése miatt vagy a Btk. más szabályának megsértésével szabott ki a bíróság törvénysértő büntetést vagy alkalmazott törvénysértő intézkedést.

A bűnszervezetben elkövetés megállapítása a mára töretlen kúriai gyakorlat szerint nem minősítési, hanem olyan büntető anyagi jogi kérdés, amely közvetlenül a büntetés kiszabásához kapcsolódik, így a Be. 649. § (1) bekezdés b) pont ba) alpont szerinti felülvizsgálati oknak tekinti. DE

bűnszervezeti elkövetés téves megállapítása
önmagában **nem felülvizsgálati ok**, hiszen ehhez az
is szükséges, hogy emiatt **törvénysértő büntetés
kiszabására kerüljön sor**. A Kúria állandó gyakorlata
szerint viszont nincs szó törvénysértő büntetésről,
ha a kiszabott büntetés a tételkeretben marad

További kérdéseket vet fel, hogy a Kúria a bűnszervezet megállapításával együtt járó egyéb következményeket tudja-e orvosolni, ha azt állapítja meg, hogy az adott ügyben nem jött létre bűnszervezet. E kérdésben ugyancsak rendkívül megszorító a kúriai álláspont, mely szerint „A Be. rendelkezései nem teszik lehetővé, hogy a Kúria felülvizsgálati eljárásban a bűnszervezetben történő elkövetés törvénysértő megállapítása miatt alkalmazott egyéb joghátrányokat a törvényes büntetési tételkereten belüli büntetés kiszabása esetén korigálja.”
Bfv.III.378/2019/11. számú végzés [32]

BH2021. 217.

II. A bűnszervezetben történő elkövetés megállapítása önmagában nem feltétlenül eredményezi törvénysértő büntetés kiszabását, amennyiben az adott tényálláshoz rendelt törvényi büntetési tételkeret felső határát nem haladja meg.

Ezért, ha a bűnszervezetben elkövetés megállapítása törvénysértő, de az nem eredményezte törvénysértő büntetés kiszabását - vagyis a joghátrány meghatározására a törvényes keretek között került sor -, akkor nincs helye felülvizsgálatnak a feltételes szabadság kizárására és a végrehajtási fokozat megállapítására vonatkozó rendelkezéssel szemben, mivel ezek önmagukban nem valósítanak meg önálló felülvizsgálati okot [2012. évi C. tv. 37. § (3) bek. b) pont bb) alpont, 38. § (4) bek. c) pont, 91. §, 459. § (1) bek. 1. pont; 2017. évi XC. tv. 649. § (1) bek. b) pont ba) alpont].

INDOK

„A büntetés kiszabása alatt a büntetés nemére és mértékére vonatkozó ítéleti rendelkezést kell érteni. *A szabadságvesztés végrehajtási fokozatának és a feltételes szabadságra bocsátásra vonatkozó rendelkezésnek a meghatározása nem a büntetés kiszabásának része.*” (28). **!!!???**

1. A Btk. „A határozott ideig tartó szabadságvesztés” cím alatt határozza meg a szabadságvesztés mértékére és végrehajtási fokozatára vonatkozó szabályokat, majd közvetlenül ez után rögzíti a feltételes szabadságra bocsátásra vonatkozó rendelkezéseket. **Valamennyi szabályt az anyagi jogi kódex tartalmazza, így ez a szerkezeti elhelyezés is amellet szó, hogy mindhárom kérdés a büntetéskiszabáshoz tartozik.**

2. Azt, hogy a szabadságvesztés büntetés a terhelt számára ténylegesen milyen joghátrányt jelent, nemcsak a büntetés mértéke szabja meg, hanem az is, hogy azt az **időtartamot milyen végrehajtási fokozatban kell letölteni, illetve, hogy a kiszabott büntetést az utolsó napig le kell-e tölteni, vagy van lehetőség feltételes szabadágra bocsátásra.**

3. Azt, hogy mindhárom kérdés a büntetéskiszabáshoz tartozik, az is alátámasztja, hogy valamennyi kérdésről az ítélet rendelkező részében rendelkeznie kell a bíróságnak.

4. A 4/2013. (X. 14.) BK véleményben a Kúria
ügy foglalt állást, hogy

*„Határozott tartamú szabadságvesztés
esetében a feltételes szabadságra bocsátás
lehetőségének legkorábbi, törvény erejénél
fogva kötelező időpontjára vonatkozó
rendelkezés a 2012. évi C. törvény (Btk.) 2. §
(1)–(2) bekezdése szerinti elbírálás fogalmába
tartozik.”*

Az elbírálásnak, mint fogalomnak két szempontból is jelentősége van.

Egyrészt, kijelöli azt az időbeli határt, amíg a bíróságoknak az időbeli hatályra vonatkozó rendelkezéseket figyelembe kell vennie.

Másrészt, azonban tartalmilag is meg kell határozni, hogy mit jelent az elbírálás. Fontos kiemelni, hogy ez a kérdés jóval összetettebb annál, mint hogy az adott cselekményre mekkora büntetést irányoz elő a törvény, az alkalmazandó törvény kiválasztásánál ugyanis ennél sokkal több tényezőre kell figyelemmel lenni. Már a BJD 8422 hangsúlyozta, azt, hogy melyik törvény tesz lehetővé enyhébb elbírálást, nemcsak az alkalmazandó büntetés neme és mértéke alapján, hanem a büntetőjogi felelősségre vonatkozó összes rendelkezés egybevetésével kell megállapítani. A Kúria szerint tehát a feltételes szabadságra bocsátás kérdése az elbírálás része.

Álláspontunk szerint nem lehetséges annak kimondása, hogy valamely szankciótani kérdés az elbírálásnak része, de a büntetéskiszabásnak nem része.

5. A kérdés újabb dimenziót nyert, amikor a Kúriának abban a kérdésben kellett állást foglalnia, hogy az **összbüntetésbe foglalásra** mely Btk. rendelkezései alkalmazandók akkor, ha az alapítéletek 2013. július 1. előtt és után elkövetett bűncselekményeket is elbírálnak. **Az AB a Btk. 2. §-át tartotta alkalmazandónak e kérdésben.** Ezzel szemben a Kúria a Btk. 2. §-ának, és kiemelten az elbírálásnak az értelmezése kapcsán arra mutatott rá a **2/2019. BJE határozatban**, hogy az összbüntetésbe foglalásra a Btk. 2. §-a két okból sem alkalmazható. Egyrészt, mert az összbüntetésbe foglalás fogalmilag az alapítéletek jogerőre emelkedése után történik, amire az elbírálás fogalma időben nem terjed ki. Másrészt, az összbüntetésbe foglalás tartalmilag sem tekinthető elbírálásnak, sem büntetés kiszabásnak, mert egy megállapító tevékenységről van szó.

Ha el is fogadjuk a Kúria álláspontját:

A bűnszervezeti elkövetés jogkövetkezményeinek az alkalmazása azonban nem a jogerőre emelkedés után történik, hanem a büntetőjogi felelősség megállapítását követően, a büntetékiszabás keretében, az ítéletben. Nincs tehát olyan ok, amely miatt az összbüntetésbe foglaláshoz hasonlóan a bűnszervezet jogkövetkezményeinek a levonását a büntetékiszabás fogalmából ki kellene rekeszteni.

6. Ismerjük azt a kúriai álláspontot is, mely szerint ilyen esetben egyidejűleg felhívja a Legfőbb Ügyészség figyelmét az esetleges **jogorvoslat a törvényesség érdekében kezdeményezésére**. Látni kell ugyanakkor, hogy ezzel nem minden esetben válik lehetővé a jogsértés orvoslása, hiszen a Be. 667. § (1) bekezdése értelmében a jogorvoslat bejelentése a legfőbb ügyész döntésétől függ („jogorvoslatot jelenthet be”), a terheltnek pedig semmilyen eszköze nincs arra, hogy ennek elmaradását sérelmezze.

VIII. Egyszerűsített felülvizsgálat és bünszervezet

Vizoviczki ügy „újrátöltve”

IX. Összegző gondolatok a törvénymódosítást illetően

Alapítanok azok a víziók, hogy mostantól egy csapásra fellelegezhetnek a bűnszervezeti elkövetéssel megvádoltak.

A Kúria akkor sem változtatta meg a jogkövetkezményeket, amikor a felülvizsgálati eljárásban egészen kivételesen és más okból törvénysértőnek tartotta a bűnszervezet megállapítását.

Érdemi változás feltehetően akkor várható, ha az Alkotmánybíróság szorítja keretek közé a kúriai jogértelmezést. Erre jelenleg nem mutatkozik szándék.

Köszönöm a figyelmet!
